

Reader

Sporters met een auditieve/communicatieve beperking

Module gehandicaptensport

Colofon

Deze reader is bedoeld als hulpmiddel en naslagwerk voor trainer-coaches en cursisten van de bijscholing 'Sporters met een auditieve/communicatieve beperking' op niveau 2 en 3 van de Kwalificatiestructuur Sport.

Deze uitgave is gerealiseerd door NOC*NSF/Academie voor Sportkader en Onbeperkt Sportief/Special Heroes in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De inhoud is ontwikkeld door een werkgroep bestaande uit medewerkers van sportbonden, onderwijs, sportopleidingen en organisaties deskundig op het gebied van communicatieve/auditieve beperkingen.

Projectgroep

Bart van Aalst
Bea van Beek
Wietse Swart
Michel Tielbeke
Ruben Vos
Frouke van Winsum

Onder leiding van:

Rita van Driel
Bas van Haren

Samenstelling

Sam de Vor

Eindredactie

Donders communicatie

Foto voorkant

Colin Schalken

Vormgeving

Sam de Vor

Deze uitgave is een product van

NOC*NSF

Mede mogelijk gemaakt door

het ministerie van VWS

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Auditieve/communicatieve beperking	5
3. Sporters met een auditieve/communicatieve beperking	7
4. Trainer-coach en communicatie	8
5. De sportvereniging en sporters met een auditieve/communicatieve beperking	10
6. Nog meer informatie?	12
Bijlage 1 Intakegesprek	14
Bijlage 2 Handalfabet	15
Bijlage 3 Praktijkopdracht	16

1. Inleiding

Het ministerie van VWS vindt het belangrijk dat iedereen kan sporten bij een sportvereniging. Ook sporters met een beperking. Daarom heeft ze geld beschikbaar gesteld om de kwaliteit en kwantiteit van sportkader dat werkt met gehandicapte sporters een impuls te geven. NOC*NSF en Special Heroes hebben hier samen invulling aan gegeven. Onder andere door het ontwikkelen van de bijscholing 'Sporters met een auditieve/communicatieve beperking.'

NOC*NSF heeft in 2012 twee bijscholingsmodules voor trainer-coaches opgeleverd. Eén over sporters met autisme en één over sporters met een verstandelijke handicap. In deze bijscholingen is geïnvesteerd, omdat de deskundigheid van trainer-coaches, instructeurs en ander begeleidend kader een belangrijke randvoorwaarde is om mensen met een beperking te laten sporten. Na de succesvolle implementatie van de modules bleek er behoefte aan vergelijkbare modules gericht op sporters met een visuele beperking, sporters met een auditieve/communicatieve beperking en sporters met gedragsproblemen.

De meeste sporters met een auditieve/communicatieve beperking sporten bij reguliere sportverenigingen. Om alle sporters veilig en naar eigen behoefte te kunnen laten sporten, is het van belang om trainers, coaches en begeleiders te leren hoe ze met de sporters met een beperking om kunnen gaan. In de bijscholing 'Sporters met een auditieve/communicatieve beperking' reiken we hiervoor kennis en handvatten aan. De bijscholing is ook interessant voor begeleiders in het onderwijs, bestuurders van sportverenigingen en ouders/verzorgers.

Deze reader is bedoeld als naslagwerk bij de bijscholing 'Sporters met een auditieve/communicatieve beperking.' Je vindt er informatie over de beperking, de invloed ervan op het sporten en de manier waarop jij en de sportvereniging met de sporter om kunnen gaan. De reader bevat ook tips voor als je nog meer wilt lezen.

2. Auditieve/communicatieve beperking

Mensen met een *auditieve/communicatieve beperking* zijn doof of slechthorend (auditieve beperking) of hebben ernstige spraak- en taalmoeilijkheden (ESM). In deze reader wordt zo nodig onderscheid gemaakt tussen *auditieve beperking* en *ernstige spraak- en taalmoeilijkheden*. Dit omdat de sportpraktijk bij een auditieve beperking soms om een andere toelichting of aanpak vraagt dan bij ernstige spraak- en taalmoeilijkheden.

Auditieve beperking

Bij een persoon met een auditieve beperking wordt het gehoor zodanig beperkt dat het verstaan van spraak niet altijd mogelijk is. Een hoorhulpmiddel kan het verstaan van spraak verbeteren. Een auditieve beperking geeft aan dat iemand beperkt is in de uitvoering van bepaalde activiteiten in het dagelijks leven. De mate van de auditieve beperking wordt gekoppeld aan de mate van gehoorverlies. Dit wordt gemeten door de sterkte van de toon in deciBel (dB). De sterkte van de toon die iemand nog net kan horen heet de gehoordrempel. Indien een toon bijvoorbeeld 10 dB harder moet zijn dan de normale gehoordrempel, dan betekent dit een gehoorverlies van 10 dB¹. In onderstaande tabel² wordt een weergave gegeven van het gehoorverlies in dB en omschreven wat dit gehoorverlies betekent voor gesprekken in het dagelijks leven.

Gehoorverlies in dB	Naam	Omschrijving	Mogelijk hoorhulpmiddel
0 tot 30	normaal horend tot licht slechthorend	Een gesprek op grote afstand of een zacht gesprek wordt niet altijd gevolgd.	(meestal) geen hoorhulpmiddel
30 tot 60	licht tot matig slechthorend	Een gesprek op meer dan één meter afstand of een zacht gesprek lukt vaak niet. Een groepsgesprek is een probleem.	hoortoestel
60 tot 70	zwaar slechthorend	Een groepsgesprek is moeilijk. Een gesprek op luide toon wordt wel verstaan.	hoortoestel of hoorimplantaat
70 tot 90	ernstig slechthorend	Een gesprek op luide toon wordt wel gehoord, maar niet altijd verstaan.	hoortoestel of hoorimplantaat
90 tot 110	doof (zeer ernstig slechthorend of doof met restgehoor)	Alleen omgevingsgeluid op zeer korte afstand wordt nog gehoord, een gesprek is niet mogelijk.	hoortoestel of hoorimplantaat
110 tot 120	diepdoof	Enkel lage tonen op zeer korte afstand worden nog waargenomen. Dit kan niet echt 'horen' genoemd worden, het oor neemt alleen trillingen waar.	hoorimplantaat
vanaf 120	vibratiedoof	Ook trillingen worden niet meer waargenomen.	hoorimplantaat

Ernstige spraak- en taalmoeilijkheden (ESM)

Mensen met ernstige spraak- en taalmoeilijkheden hebben vaak moeite met:³

- Spreken;
- Luisteren;
- Begrijpen en maken van zinnen;
- Woordenschat;
- Vertellen;
- Uiten;
- Communicatie.

Ernstige taal- en spraakproblemen kunnen leiden tot communicatieproblemen en -verwarring. Mensen met ESM kunnen vaak minder goed spreken en daardoor minder goed duidelijk maken wat ze bedoelen. Ze vinden het bovendien vervelend

¹ Bron: Chris Visscher, Doofheid en Sport - over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competenties en sociale acceptatie.

² Bron: Doofheid via www.wikipedia.nl

³ Bron: ESM via www.zeon.nl

dat ze zich niet goed kunnen uiten⁴. ESM kan gepaard gaan met gedragsproblemen. Hierbij valt te denken aan internaliserende problemen (angst, laag zelfbeeld), externaliserende problemen (agressie en normoverschrijdend gedrag), sociale problemen (teruggetrokken gedrag, weinig interacties met anderen) en problemen met leren (aandacht, concentratie, informatieverwerking)⁵. Voor meer informatie over specifieke gedragsproblemen is de bijscholing 'Sporters met gedragsstoornissen' te volgen bij de Academie voor Sportkader (www.nocnsf.nl/academievoorsportkader).

Inleven in mensen met een auditieve beperking

Auditieve beperkingen kunnen op verschillende manieren tot uiting komen⁶:

- Te zachte (of te harde) geluiden worden niet of minder goed opgevangen;
- Hoge of lage geluiden worden niet of niet goed opgevangen;
- Harde geluiden kunnen pijn veroorzaken;
- Er treden spraakproblemen op;
- De communicatie wordt merkbaar belemmerd en er treden begripsproblemen op;
- Een auditieve beperking is vaak niet direct zichtbaar. Alleen aan het gedrag is te merken dat niet alles gehoord is.

Praktijkvoorbeeld

Saskia, een meisje van 13 jaar, staat in een drukke winkel om een boodschap te halen. Een vrouw wil haar passeren en vraagt zonder Saskia aan te kijken of er wat ruimte gemaakt kan worden. Saskia hoort dit door de drukte niet en blijft staan waar ze staat.

Inleven in mensen met ernstige spraak- en taalmoeilijkheden

De beperkingen van ESM kunnen op verschillende manieren tot uiting komen:

- Aanwijzingen worden minder goed opgevangen;
- Een gesprek starten is lastig;
- Verhalen vertellen gaat soms in onlogische volgorde;
- Spraak wordt minder goed opgevangen;
- Communicatieve verwarring kan leiden tot gedragsproblemen.

Praktijkvoorbeeld

Noël, een jongen van 17 jaar, heeft moeite om een verhaal in een logische volgorde te vertellen. Hij weet niet hoe hij moet starten met vertellen en komt moeilijk uit zijn woorden.

Algemene gedragsregels voor werken met mensen met een auditieve/communicatieve beperking

- Spreek langzaam en articuleer duidelijk. Gebruik normaal stemgeluid en stemvolume, omdat hard spreken en overdreven spreken in afzonderlijke lettergrepen het mondbeeld vervormen en woorden vervormd kunnen overkomen⁷;
- Zorg dat de sporter met een auditieve/communicatieve beperking kan zien wat je zegt. Iemand die slecht hoort, ondersteunt het gehoor met de ogen. Gezicht en lippen moeten zichtbaar zijn voor spraakafzien. Spreek dus richting de sporters. Daarnaast is voldoende verlichting, met name in buitensituaties, van belang voor de zichtbaarheid;
- Gebruik een open lichaamshouding;
- Vraag de andere aanwezigen in de sportomgeving om onnodig geluid te beperken;
- Zorg voor een juiste positionering ten opzichte van de sporter, zodat je goed zichtbaar bent in woord, gebaar en mimiek.

⁴ Bron: Taal en Spraak via www.kentalis.nl/

⁵ Bron: John van Daal, Gedragsproblemen bij kinderen met ernstige spraaktaalmoeilijkheden.

⁶ Bron: Tips voor studenten en docenten met een auditieve beperking via www.tudelft.nl

⁷ Bron: Tips voor studenten en docenten met een auditieve beperking via www.tudelft.nl

3. Sporters met een auditieve/communicatieve beperking

Sporters met een auditieve/communicatieve beperking kunnen prima sporten. Een trainer-coach moet echter wel met een aantal zaken rekening houden om een goede en uitgebalanceerde training te kunnen geven. Bijvoorbeeld met de motorische ontwikkeling van de sporter, met het gebruik van hoorhulpmiddelen en gebarentaal en met het niet goed kunnen uiten. Het helpt om een intakegesprek te houden met een sporter die een auditieve/communicatieve beperking heeft. Een formulier met vragen voor het intakegesprek is in bijlage 1 opgenomen.

Motorische ontwikkeling van kinderen met een auditieve beperking

Kinderen met een auditieve beperking hebben vaak een motorische achterstand op hun leeftijdsgenoten. Door het ontbreken van geluidprikkelers gaan ze minder op ontdekkingstocht: ze volgen geen geluid en stoppen niet bij hoorbaar gevaar. Daardoor zijn ouders meestal voorzichtiger bij het zelfstandig (buiten) laten spelen en sporten. Om kinderen vertrouwd te laten worden met de speel- of sportomgeving kan veel herhalen en verduidelijken helpen⁸. Sporters met een auditieve beperking kunnen, naast de beperking in het horen, een probleem hebben met evenwicht en lichaamsbeheersing. Lichte verstoringen van de balans kunnen ontstaan doordat het beschadigde gehoororgaan in de nabijheid ligt van het evenwichtsorgaan.⁹

Hoorhulpmiddelen voor sporters met een auditieve beperking

Sporters gebruiken in sportsituaties vaak hulphulpmiddelen, zoals hoorapparaten of hoorimplantaten. Deze hulphulpmiddelen zijn een kostbare investering. De sporter is zelf verantwoordelijk voor het gebruik van hulphulpmiddelen tijdens een sportactiviteit, maar een trainer-coach kan wel rekening houden met sporters die hulphulpmiddelen gebruiken. Zo kan een trainer-coach zijn sporters duidelijk informeren over activiteiten waar gebruik van hulphulpmiddelen mogelijk risicovol is. Transpiratie, water, regen en hevige fysieke activiteiten zijn voorbeelden van risicovolle situaties waar rekening mee gehouden kan worden.

Gebarentaal

Gebarentaal is een communicatiemiddel om elkaar te leren begrijpen zonder spraak te gebruiken. Veel sporters met een auditieve/communicatieve beperking kunnen minder goed of zelfs helemaal niet praten. Houd er daarom rekening mee dat er gebruik gemaakt kan worden van gebarentaal. In bijlage 2 is het handalfabet opgenomen.

Communicatie met sporters met taal- en spraakmoeilijkheden

Voor sporters met ernstige taal- en spraakmoeilijkheden is niet het gehoor de beperkende factor, maar vooral het begrip van de gebruikte woorden en de mogelijkheden om zichzelf te uiten door het gebruik van taal. Dit kan als gevolg hebben dat deze sporters zich in een sportgroep terugtrekken of lastgevend gedrag gaan vertonen. Communicatieve verwarring komt bij sporten relatief vaak voor vanwege verschillende prikkels, veel geluid en veel medesporters. Hierdoor is de participatiegraad van sporters met ESM vaak lager. Zorgen voor een goede communicatie is een voorwaarde om ze goed te kunnen laten sporten.

Wist je dat?

De Com-Pas¹⁰ helpt jongeren met een spraak- en taalstoornis bij de communicatie in moeilijke situaties. De pas is een geplastificeerd kaartje. Op het kaartje staat dat de jongere problemen heeft met spraak of taal. Hij of zij kan het kaartje in moeilijke situaties aan anderen geven. Ze kunnen dan lezen hoe ze de jongere kunnen helpen met communiceren. Dit kaartje is er ook als app voor op de smartphone. Meer informatie op www.com-pas.nl

⁸ Bron: NOC*NSF Iedereen kan sporten via www.nocnsf.nl

⁹ Bron: Auditieve beperking en sporten via www.fitplein.nl

¹⁰ Bron: Com-pas via www.com-pas.nl

4. Trainer-coach en communicatie

Voor een trainer-coach van sporters met een auditieve/communicatieve beperking is communicatie van groot belang bij het begeleiden van sportactiviteiten. De kans op verkeerd begrijpen en verkeerd begrepen worden is groot. Onderstaande communicatieadviezen zijn erop gericht om sporters met een auditieve/communicatieve beperking niet buitenspel te laten staan.

De sporter^{11 12}

- Luister goed naar de sporter;
- Luister goed naar de adviezen van ouders/verzorgers;
- Let erop dat het hoorapparaat goed wordt gebruikt. Een hoorapparaat is een hulpmiddel. Het maakt van een sporter met een auditieve beperking geen goedhorende sporter. Bij bepaalde sporten, zoals zwemmen, kan het hoorapparatuur beter uit worden gezet of indien mogelijk worden verwijderd.

Groepscommunicatie

- Vertel van tevoren aan de groep dat de sporter doof of slechthorend is of een spraak- of taalprobleem heeft. Of laat de sporter dit zelf doen als zij of hij dat wil;
- Accepteer pestgedrag nooit;
- Er zijn altijd wel sporters uit een team die het leuk vinden om iemand met een beperking te helpen. Laat dit niet overdreven veel toe. Een buddy is goed, maar de sporter moet leren om op eigen benen te staan;
- Beperk de extra aandacht voor de sporter tot zaken die te maken hebben met de auditieve/communicatieve beperking. Het is niet de bedoeling dat de sporter in een uitzonderingspositie terecht komt;
- Zorg bij instructies dat de sporter naar je kijkt en dat je mond goed zichtbaar is. Ga bijvoorbeeld niet met de rug naar het licht gaat staan.

Praktijkvoorbeeld van een trainer-coach en sporter¹³

"Kirsten is negen en al vanaf haar geboorte slechthorend. Hierdoor is het voor haar lastig om de uitleg helemaal te begrijpen en mist ze deelname aan communicatie tussen de andere sporters. Het verstaan van de activiteit kost haar letterlijk meer tijd. De sporters in haar team weten dat ze het hier moeilijk mee heeft, dus ze proberen haar zo veel mogelijk te betrekken in de gesprekken door gebaren en duidelijk articuleren. Het lukt natuurlijk niet om Kirsten altijd één op één te begeleiden. Om dan toch de activiteit duidelijk uit te leggen, helpt het om eerst het voorbeeld te laten zien. Ook gebruik ik wel eens hulpmiddelen zoals tekeningen. Ik geef haar dan de tijd om hier naar te kijken voor ze met de activiteit start. Bij een activiteit waarbij in een groep wordt gewerkt, maken we altijd duidelijke en zichtbare regels over het begin, het eind en de puntentelling zodat dit niet tot verwarring leidt."

Wees duidelijk in opdrachten

- Spreek duidelijk en ondersteun je uitleg met beelden;
- Richt de trainingsomgeving zo logisch mogelijk in;
- Gebruik zichtbare tekens, zoals vlaggen en omgelegde pylonen, om duidelijk te maken wanneer iets begint of stopt. Je kunt bijvoorbeeld in een kleine zaal de lamp aan- en uitdoen als stopteken of je arm gebruiken als stop- of startmoment;
- Gebruik leskaarten op sporterniveau bij de uitleg van de activiteit: die kan de sporter doorlezen en er ter herinnering weer bij pakken;
- Een goed voorbeeld om het doel te verhelderen, is het halve werk;
- Vermijd woorden die op meerdere manieren uitgelegd kunnen worden;
- Articuleer goed (niet luider praten maar duidelijk) en gebruik mimiek (handen en voeten, uitstraling, houding). Pas op dat het niet overdreven wordt;

¹¹ Bron: Folder Foss: Tips om mee te doen via www.foss-info.nl

¹² Bron: NOC*NSF Iedereen kan sporten via www.nocnsf.nl

¹³ Bron: NOC*NSF Iedereen kan sporten via www.nocnsf.nl

- Spreek één voor één en ga niet tussendoor met iemand anders praten. Geduld is belangrijk in de communicatie met de sporter;
- Controleer of de sporter de opdracht goed uitvoert. Dán pas ben je zeker of de opdracht goed begrepen is. Een bevestigend antwoord van de sporter op de vraag "Heb je het begrepen?" geeft nog geen zekerheid.

Begrijp voorzichtigheid

- Begrijp de voorzichtigheid van sporters die slecht horen en geef ze de tijd om onbekende activiteiten te verkennen;
- Schakel medesporters in als hulp voor de slechthorende sporter, maar ontnem de sporter niet zijn initiatief, want autonomie is ook voor slechthorende sporters een groot goed;
- Soms gaan evenwichtsproblemen gepaard met slechthorendheid, wees hier alert op;
- Neem ouders/verzorgers en leerkrachten serieus en betrek ze bij de participatie van de sporter. Samen sta je sterker.

In persoonlijk contact met de sporter¹⁴:

- Als je de sporter wilt aanspreken, tik hem of haar dan aan om zijn aandacht te vragen. Doe dat op de schouder of de arm;
- Spreek op korte afstand, want hoe korter de afstand des te minder de ontvangst kan worden gestoord. Maak zinnen niet te lang en articuleer duidelijk;
- Let op omgevingsgeluid en beperk dit, bijvoorbeeld door ramen te sluiten, de airco uit te doen en deuren dicht te doen;
- Heb geduld. Herhaal zo nodig je uitleg met andere woorden. Dit vergroot de mogelijkheid voor de sporter met een auditieve/communicatieve beperking om je te begrijpen. Schrijf kernbegrippen op. Check van tijd tot tijd of hetgeen gezegd is ook begrepen wordt;
- Houd er bij het maken van afspraken rekening mee dat gesprekken vanwege de auditieve/communicatieve beperking langer duren;
- Als de sporter slecht verstaanbaar is, laat hem of haar dan ook kernpunten opschrijven;
- Schakel zo nodig, in overleg met de sporter, een gebarentolk in;
- Zoek aan het begin van de les even contact met de sporter en spreek een zichtbaar signaal af om elkaars aandacht te trekken;
- Check goed of de sporter de activiteit heeft begrepen. Bouw de activiteit in kleine stappen op en speel in het begin even mee of betrek de sporter bij het voorbeeld.

Belang van juiste communicatie¹⁵

Wees zuinig met taal en ruimhartig in gebaren. Verduidelijk regels door ze zichtbaar te maken en wees voorspelbaar in de les: kies ervoor om steeds letterlijk in beeld van de sporter te zijn als je zijn of haar aandacht wilt. Probeer ervoor te zorgen dat je altijd frontaal met de sporter in contact bent als je uitleg geeft. Neem de sporter alleen apart als het nodig is: gun de sporter zijn autonomie.

Een goede communicatie vereist de volgende competenties van een trainer-coach¹⁶:

- Prioriteiten kunnen stellen in de informatie die je wilt verstrekken aan de sporter met een auditieve/communicatieve beperking;
- Een trainingsgroep creëren, deze bij elkaar houden, veilig en bereid maken om met en voor een sporter te willen werken. Zodat deze zich kan ontwikkelen op basis van gelijkwaardigheid en waardering;
- Goede contactuele eigenschappen, kennis van de sport (ten aanzien van technische, fysieke en mentale aspecten en het wedstrijdreglement), kunnen plannen en overzicht kunnen houden (beschikken over een helicopterview).
- Eventuele extra competentie: beheersing NmG (Nederlands (ondersteund) met Gebaren) of NGT (Nederlandse Gebarentaal). In bijlage 2 van deze reader is een handalfabet te vinden om mee te oefenen.

¹⁴ Bron: Tips voor studenten en docenten met een auditieve beperking via www.tudelft.nl

¹⁵ Bron: NOC*NSF Iedereen kan sporten via www.nocnsf.nl/stream/iedereen-kan-sporten-tips-tricks.pdf

¹⁶ Bron: Applicatie Judoleraren: lesgeven aan dove en slechthorende sporters – Wietse Swart, 5 april 2013.

5. De sportvereniging en sporters met een auditieve/communicatieve beperking

Het integreren van sporters met een auditieve/communicatieve beperking stelt eisen aan sportverenigingen. Trainer-coaches en begeleiders moeten voldoende toegerust zijn om deze sporters te begeleiden. Sportaccommodaties horen een veilige plek te zijn voor alle sporters, zowel die met als zonder auditieve/communicatieve beperking. Samenwerken met andere organisaties helpt om te zorgen voor een aantrekkelijk sportaanbod voor sporters met een auditieve/communicatieve beperking.

Geschikt kader en geschikte ondersteuning¹⁷

Niet iedere trainer-coach of begeleider is geschikt om sporters met een auditieve/communicatieve beperking te begeleiden. Het is belangrijk om (enige) kennis van de doelgroep te hebben of deze op te willen doen. Regelmatig zijn er bijscholingen te volgen en deze reader staat vol met informatie, tips en trucs.

De sportvereniging is een afspiegeling van de maatschappij. Vraag eens aan eigen leden of zij ervaring hebben met mensen met een auditieve/communicatieve beperking. Zij kunnen als vangnet op de training fungeren en tips geven aan een trainer.

Zorg dat de auditief/communicatief beperkte sporter een plaats kan krijgen binnen de sportvereniging. De drempel om in een sportvereniging met horende sporters deel te nemen is soms hoog. Vaak is enige inventiviteit en vooral ook oplettendheid van de kant van de horende sporters nodig om die drempel te verlagen. Een bestuurslid kan draagvlak creëren voor sporters met een auditieve/communicatieve beperking.

Accommodatie

Sommige accommodaties zijn slecht toegankelijk voor sporters met een auditieve/communicatieve beperking. Een deurbel zonder flitslicht of een intercom kunnen problemen opleveren om een accommodatie binnen te komen. Maak gebruik van herkenningspunten op de sportaccommodatie. Uit oogpunt van veiligheid moeten andere gebruikers en trainers zich bewust zijn van de aanwezigheid van de auditief/communicatief beperkte sporter. Zorg voor een flitslicht en maak preventieve afspraken (een buddiesysteem) om de veiligheid in de accommodatie te waarborgen.

Regionale samenwerkingsstructuur

Regionale samenwerkingsverbanden spelen een belangrijke rol bij het versterken van het sportaanbod voor sporters met een auditieve/communicatieve beperking. Het (voortgezet) onderwijs cluster 2 in de omgeving van de sportvereniging kan een prima bron zijn voor ledenwerving en informatie. Ook is er in elke gemeente een sportservicepunt waar de sportvereniging terecht kan voor specifieke ondersteuning. Op de website van NOC*NSF is meer informatie te vinden over de verschillende organisaties: www.paralympisch.nl

Wist je dat?

Er zijn aparte dovensportverenigingen waar sporters met een auditieve/communicatieve beperking kunnen sporten. Wanneer ze officiële wedstrijden willen doen tegen andere sporters met een auditieve/communicatieve beperking, moeten ze minimaal een hoorverlies van 55 dB aan het beste oor hebben en een classificatie aanvragen bij de sportbond¹⁸. Meer informatie op www.kndsb.nl of www.sportservicenederland.nl

Tips om bekendheid met auditief/communicatief beperkte sporters in de sportclub te vergroten¹⁹:

- Plaats in elk nummer van de nieuwsbrief of het clubblad een paar gebaren uit de Nederlandse Gebarentaal. Of volg met het team of de groep een korte cursus gebarentaal;

¹⁷ Bron: Reader autisme in de sport via www.nocnsf.nl/cms/streambin.aspx?documentid=7362

¹⁸ Bron: Chris Visscher, Doofheid en Sport - over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competenties en sociale acceptatie.

¹⁹ Bron: Sociale vaardigheden slechthorenden en doven via www.leren.nl

- Overweeg een tolk gebarentaal in te schakelen wanneer je een groot evenement wilt organiseren waar sporters met een auditieve/communicatieve beperking bij aanwezig zijn;
- Maak verenigingsleden attent op de aanwezigheid van sporters met een auditieve/communicatieve beperking;
- De wereld van sporters met een auditieve/communicatieve beperking is klein, iedereen kent iedereen. Er is veel onderling contact en dus ook mond-tot-mondreclame (of hand-tot-handreclame). Als jouw sportvereniging goed met sporters met een auditieve/communicatieve beperking weet om te gaan, dan is de kans groot dat je meer leden met een auditieve/communicatieve beperking mag verwelkomen.

6. Nog meer informatie?

1. Informatie te verkrijgen via:

- Begeleider bewegingsonderwijs, verbonden aan school voor leerlingen met een auditieve/communicatieve beperking
- Regionale sportservice
- Gemeente
- Sportbond

2. Literatuur

- Chris Visscher, Doofheid en Sport - over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competenties en sociale acceptatie;
- Applicatie Judoleraren: lesgeven aan dove en slechthorende sporters – Wietse Swart, 5 april 2013.

3. Brochures

- Iedereen kan sporten via www.nocnsf.nl/stream/iedereen-kan-sporten-tips-tricks.pdf.
- Tips om mee te doen via www.foss-info.nl/plaatjes/user/Folder%20Meedoen%20op%20sportclub.pdf.

4. Tips op het internet

- www.foss-info.nl
FOSS: De Nederlandse Federatie van Ouders van Slechthorende kinderen en van kinderen met Spraaktaalmoeilijkheden.
- www.fodok.nl
De FODOK- is er voor ouders van dove kinderen, of die kinderen nou jong zijn of al ouder, een hoorimplantaat hebben of niet, wel of niet een extra handicap hebben.
- www.nvvs.nl
De NVVS (Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden) wil de positie van mensen met welk hoorprobleem dan ook verbeteren en zorgen dat er een goed en genuanceerd beeld ontstaat over het leven met een hooraandoening.
- www.kndsb.nl
De Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond (KNDSB) is sinds 1 januari 2009 de sportorganisatie voor doven in Nederland.
- www.fenac.nl
Taal- en spraakmoeilijkheden en taalspraakdiagnostiek.
- www.com-pas.nl
De Com-Pas helpt jongeren met een taalstoornis bij de communicatie in moeilijke situaties via een app en pasje.
- www.dovenschap.nl
Belangenbehartiging voor mensen met een auditieve/communicatieve beperking.
- www.spraakzaam.com
Een website over communicatie en spreken.
- www.oogvereniging.nl
De Oogvereniging is er voor iedereen met een visuele beperking, oogaandoening of doofblindheid.
- www.jongerencommissie.nl
De jongerencommissie komt op voor belangen van dove jongeren.
- www.doof.nl
Informatie over auditieve/communicatieve beperkingen.
- www.kentalis.nl
Al meer dan 220 jaar is Kentalis dé specialist op het gebied van diagnostiek, zorg en onderwijs voor mensen met beperkingen in horen en communiceren doordat ze doofblind, doof of slechthorend zijn.

- www.gebarententrum.nl
Al sinds 1992 is het Nederlands Gebarententrum hét landelijke, onafhankelijk expertisecentrum op het gebied van Nederlandse Gebarentaal (NGT) en Nederlands met gebaren (NmG).
- www.onbeperktspportief.nl/toegankelijke-indoor-sportaccommodaties
Een uitgebreide omschrijving van de richtlijnen waaraan een indooraccommodatie moet voldoen.
- www.deaflympics.nl
Internationaal sporttoernooi voor sporters met een auditieve/communicatieve beperking.
- www.onbeperktspportief.nl
Onbeperkt Sportief deelt kennis en expertise en zorgt actief voor het verbinden van zorg, revalidatie, overheid, sport en onderwijs om het sport- en beweegaanbod voor mensen met een handicap te vergroten (voorheen Gehandicaptensport Nederland).
- www.specialheroes.nl
Special Heroes werkt eraan om leerlingen in het speciaal onderwijs te laten ervaren hoe leuk sporten en bewegen kan zijn.
- www.academievoorsportkader.nl
De Academie voor Sportkader (ASK) biedt bijscholingen aan voor trainers en coaches.
- www.paralympisch.nl/zelf-sporten/landkaart-gehandicaptensport
Landkaart gehandicaptensport met handige links naar andere sportwebsites en sportmogelijkheden.
- www.paralympisch.nl
Website NOC*NSF met informatie over sport, sportbonden, sportorganisaties en Paralympische Spelen.
- www.nocnsf.nl/openclubs
NOC*NSF streeft naar open clubs met een buurtfunctie.

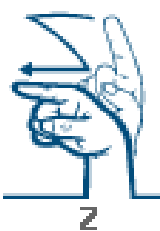
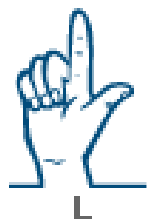
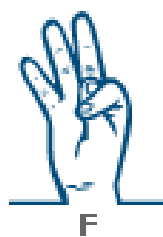
5. Voetnoten uit de reader

1. Bron: Chris Visscher, Doofheid en Sport - over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competenties en sociale acceptatie.
2. Bron: nl.wikipedia.org/wiki/Doofheid
3. Bron: www.zeon.nl/ESM.html
4. Bron: www.kentalis.nl/Kentalis-is-er-voor/Taal-en-spraak
5. Bron: John van Daal, Gedragsproblemen bij kinderen met ernstige spraaktaalmoelijkheden.
6. Bron: studenten.tudelft.nl/nl/informatie/voorzieningen/studeren-met-een-functiebeperking/meer-weten/tips-voor-studenten-en-docenten/auditieve-beperking/auditieve-beperking/
7. Bron: studenten.tudelft.nl/nl/informatie/voorzieningen/studeren-met-een-functiebeperking/meer-weten/tips-voor-studenten-en-docenten/auditieve-beperking/auditieve-beperking/
8. Bron: NOC*NSF Iedereen kan sporten
9. Bron: www.fitplein.nl/medisch/Auditieve-beperking-sporten/i-807/
10. Bron: NOCNSF Iedereen kan sporten
11. Bron: Folder Foss: Tips om mee te doen
12. Bron: NOC*NSF Iedereen kan sporten
13. Bron: com-pas.nl/
14. Bron: studenten.tudelft.nl/nl/informatie/voorzieningen/studeren-met-een-functiebeperking/meer-weten/tips-voor-studenten-en-docenten/auditieve-beperking/auditieve-beperking/
15. Bron: Iedereen kan sporten via www.nocnsf.nl/stream/iedereen-kan-sporten-tips-tricks.pdf
16. Bron: Applicatie Judoleren: lesgeven aan dove en slechthorende sporters – Wietse Swart, 5 april 2013.
17. Bron: Reader autisme in de sport
18. Bron: Chris Visscher, Doofheid en Sport - over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competenties en sociale acceptatie.
19. Bron: www.leren.nl/cursus/sociale-vaardigheden/bijzondere-mensen/slechthorenden-en-doven.html

Bijlage 1: Intakegesprek

Naam sporter	Naam Telefoonnummer E-mailadres
Trainer/coach	Naam Telefoonnummer E-mailadres
Hoe omschrijf je je persoonlijkheid (sterke punten en punten die te verbeteren zijn)?	
Kun je beschrijven hoeveel je hoort?	
Gebruik je tijdens het sporten hoorhulpmiddelen?	
Maak je gebruik van liplezen?	
Maak je gebruik van gebarentaal?	
Waar moeten we rekening mee houden tijdens het sporten (mogelijkheden en beperkingen)?	
Welke aanpassingen en hulpmiddelen heb je nodig tijdens het sporten?	

Bijlage 2: Handalfabet

Bijlage 3: Praktijkopdracht

3.1.f7 Doelgroep sporters met een auditieve/communicatieve beperking	
Werkprocessen 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.1.4, 3.4.3	
Inleiding	Als trainer-coach 3 kun je zelfstandig een verantwoorde training geven aan een groep die geheel of gedeeltelijk bestaat uit sporters met een auditieve/communicatieve beperking. Het is van belang dat je op een passende manier omgaat met sporters met een auditieve/communicatieve beperking en dus op de hoogte bent van essentiële kenmerken en de belevingswereld van deze sporters.
Opdracht	Plan, geef en evalueer een volledige training aan een groep waar sporters met een auditieve/communicatieve beperking deel van uitmaken (of een groep die bestaat uit sporters met een auditieve/communicatieve beperking).
Doel	Je leert door deze opdracht een training plannen, uitvoeren en evalueren die wat betreft opbouw, structuur en aanpak is afgestemd op sporters met een auditieve/communicatieve beperking.
Context	Je voert de opdracht uit bij een sportgroep die geheel of gedeeltelijk bestaat uit sporters met een auditieve/communicatieve beperking.
Werkwijze	<ol style="list-style-type: none"> 1. Observeer en analyseer de sporters met een auditieve/communicatieve beperking aan wie je de training gaat geven. 2. Verdiep je in de kenmerken van sporters met een auditieve/communicatieve beperking. 3. Observeer nogmaals de sporters met een auditieve/communicatieve beperking. Let ook op het handelen van de trainer-coach (wat valt je op ten opzichte van je eerste observatie?). 4. Stel op basis van je observatie/analyse en verdieping een trainingsvoorbereiding op die recht doet aan sporters met een auditieve/communicatieve beperking. 5. Verzorg de training, wees je bewust van en anticipeer op de behoefte van de sporters met een auditieve/communicatieve beperking. 6. Houd rekening met de belevingswereld van sporters met een auditieve/communicatieve beperking, wees je bewust van de (on)mogelijkheden van de sporters en hun beperking. 7. Let erop dat het handelen van het assiterend kader ook is afgestemd op de sporters met een auditieve/communicatieve beperking. 8. Evalueer de training. De sporters staan centraal. Vraag ze daarom om input voor de evaluatie.
Resultaat	<p>De resultaten zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een volledig ingevuld voorbereidingsformulier met aandachtspunten die relevant zijn voor het geven van training aan sporters met een auditieve/communicatieve beperking, rekening houdend met het feit of het een homogene of heterogene groep sporters betreft; - een verslag met evaluatie van de gegeven training, waarin je aandacht besteedt aan de kenmerken van sporters met een auditieve/communicatieve beperking en de wijze waarop je hiermee rekening hebt gehouden.
Beheersingscriteria	<ul style="list-style-type: none"> - Informeert en betreft sporters bij het verloop van de training. - Stimuleert sportief en respectvol gedrag. - Maakt afspraken met sporter en ouders/derden. - Gaat vertrouwelijk om met persoonlijke informatie. - Houdt rekening met persoonlijke verwachtingen en motieven van de sporters. - Benadert sporters op positieve wijze. - Past de omgangsvormen en het taalgebruik aan op de belevingswereld van de sporters.

	<ul style="list-style-type: none"> - Treedt op bij onveilige sportsituaties. - Analyseert de beginsituatie gericht op de sporters, de omgeving en de eigen kwaliteiten als trainer. - Stemt de training inhoud af op de mogelijkheden van de sporters. - Doet oefeningen op correcte wijze voor of gebruikt een goed voorbeeld. - Geeft feedback en aanwijzingen aan sporters op basis van een analyse van de uitvoering. - Maakt zichzelf verstaanbaar. - Reflecteert op het eigen handelen. - Informeert het assisterend kader over de inhoud van de training. - Bespreekt met het assisterend kader wat er goed ging en wat de verbeterpunten zijn. - Analyseert het handelen van het assisterend kader en neemt op basis hiervan adequate maatregelen.
Afronding	De opdracht is afgerond als jij, de sporters en de praktijkbegeleider tevreden zijn over de planning, uitvoering en evaluatie van de training. De resultaten kun je, van commentaar voorzien, opnemen in portfolio 3.1.
Ondersteuning	
Begeleiding	Met je praktijkbegeleider bespreek je de manier waarop sporters met een auditieve/communicatieve beperking training krijgen. De praktijkbegeleider geeft je feedback op alle onderdelen van deze opdracht en met name op jouw omgang met de sporters met een auditieve/communicatieve beperking.
Bronnen	Reader 'Sporters met een auditieve/communicatieve beperking.' Hierin wordt verwezen naar meer relevante bronnen.
Workshops	Sporters met een auditieve/communicatieve beperking.

Nederlands
Olympisch Comité
Nederlandse
Sport Federatie

